Algemene Rekenkamer

BEZORGEN
Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Prinses Irenestraat 6
2595 BD DEN HAAG

Postbus 20015
2500 EA Den Haag
070 342 43 44
voorlichting@rekenkamer.nl
www.rekenkamer.nl

datum 9 juni 2026
betreft Beantwoording vragen Tweede Kamer over het Verantwoordingsonderzoek 2025 BHO

Geachte heer Van Campen,

Hierbij bieden wij u onze antwoorden aan op de door de Vaste Kamercommissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking gestelde vragen over het *Verantwoordingsonderzoek BHO (XVII), Rapport bij het Jaarverslag 2025*.

Algemene Rekenkamer

Pieter Duisenberg,
president

Mark Smolenaars,
secretaris

ons kenmerk 166281
bijlage(n)

Antwoorden Algemene Rekenkamer bij vragen van de Tweede Kamer over het *Verantwoordingsonderzoek BHO (XVII), Rapport bij het Jaarverslag 2025*

Vraag 1
Hoe kan het dat, ondanks bezuinigingen van € 300 miljoen in 2025 tot € 2,4 miljard structureel vanaf 2027, en een daling van de ODA-prestatie naar 0,44%, de uitgaven "constant" blijven?

Figuur 8 in ons rapport (pagina 40) toont het ODA-budget in de periode 2022 tot en met 2028. De cijfers voor 2025 tot en met 2028 zijn afkomstig uit de HGIS-nota 2026. De grafiek laat zien dat het ODA-budget als geheel daalt als gevolg van de bezuinigingen, maar dat het deel van de minister van BHOS in de ODA-uitgaven gedurende deze periode nominaal redelijk constant is. Dit komt omdat het kabinet-Schoof verwachtte dat er vanaf 2027 veel minder asielzoekers Nederland binnenkomen, zodat de minister van Asiel en Migratie minder uitgaven heeft aan de eerstejaarsopvang van asielzoekers. Deze uitgaven worden uit het ODA-budget betaald. Door de lage raming van de instroom van asielzoekers, is een groter deel van het ODA-budget beschikbaar voor de minister van BHOS. Dit is gebruikt om de bezuiniging op te vangen. Zie ook tabel 10 in ons rapport (pagina 40) waarin zichtbaar is dat een groot deel van de bezuiniging wordt opgevangen door het verdeelartikel in de begroting van de minister van BHOS. Als er niet bezuinigd zou zijn, had de minister van BHOS veel meer te besteden gehad.

Door het leeghalen van het verdeelartikel, is de buffer voor tegenvallers als gevolg van een hogere instroom van asielzoekers dan verwacht, goeddeels verdwenen. Dit is een risico voor de begroting van de minister van BHOS. Het risico is echter kleiner dan in het verleden, omdat in het regeerakkoord van het kabinet-Schoof is afgesproken dat vanaf 2027 maximaal 10% van het ODA-budget wordt uitgegeven aan eerstejaarsopvang. Hierdoor gaan uitgaven aan de eerstejaarsopvang niet langer onbeperkt ten koste van de BHOS-begroting. In de cijfers over 2027 in figuur 8 in ons rapport is deze grens van maximaal 10% nog niet bereikt, dus tegenvallers zijn nog mogelijk. Zie ook ons antwoord op vraag 4.

Vraag 2
U constateert dat een analyse van de langetermijneffecten van de bezuinigingen ontbreekt. Bent u niet juist in positie om een dergelijke analyse te maken, in ieder geval een kwantitatieve analyse van de hoeveelheid mensen die niet geholpen kon worden, de

hoeveelheid ziekte-infecties die niet voorkomen kon worden, de hoeveelheid voedselhulp die niet geboden kon worden, et cetera?

In ons onderzoek naar de bezuinigingen op ontwikkelingssamenwerking constateren wij inderdaad dat een inhoudelijke strategische analyse van de langetermijneffecten van stopzetten van de financiering ontbreekt. Hiermee doelen wij op het feit dat deze analyse vooraf niet gemaakt is door de minister, waardoor de potentiële langetermijneffecten dus ook niet zijn meegenomen als afweging bij het vormgeven van de bezuinigingen. In zijn bestuurlijke reactie op ons onderzoek geeft de minister van BHOS aan dat de impact van de bezuinigingen van het vorige kabinet zo goed als mogelijk wordt meegenomen in de evaluatieonderzoeken binnen de Strategische Evaluatie Agenda (SEA). Hoewel het belangrijk is om de gevolgen van de bezuinigingen achteraf in beeld te brengen en hierover beantwoording af te leggen, had hier volgens ons dus ook vooraf aandacht voor moeten zijn. Voor een kwantitatieve analyse achteraf van de hoeveelheid mensen die niet geholpen konden worden etc. door de bezuinigingen, die u in uw vraag benoemt, vinden wij dat in eerste instantie de minister aan zet is.

Vraag 3
Bij evaluaties in het verleden bleek de capaciteit bij de verantwoordelijke dienst voor strategische goederen bij de Douane structureel onvoldoende. Aanvragen voor militaire goederen en dual-use goederen, worden door de Douane weliswaar doorgeleid naar Buitenlandse Zaken, maar ook daar staat de capaciteit onder druk. Kan de Algemene Rekenkamer hier ook over oordelen?

Uit ons onderzoek zijn geen signalen naar voren gekomen dat er sprake is van een capaciteitstekort bij de Douane of het ministerie van BZ waar het gaat om het beoordelen van vergunningaanvragen. Als het gaat om de controles op export en doorvoer van strategische goederen, dan is de capaciteit bij de Douane mede bepalend voor het aantal controles dat uitgevoerd zal worden.

Vraag 4
In figuur 8 is te zien dat de ODA-uitgaven van het ministerie van Asiel en Migratie flink dalen vanaf 2027, als gevolg van de maximering op 10%. Hoeveel zouden de uitgaven vanuit ODA aan asiel en migratie vanaf 2027 zijn geweest zonder deze maximering, in getallen en in percentages? Hoeveel zouden die uitgaven zijn onder kabinet-Schoof vanaf 2027, met maximering? En hoeveel zijn die uitgaven onder kabinet-Jetten in getallen en percentages, met maximering?

De daling van de ODA-uitgaven van de minister van Asiel en Migratie in figuur 8 in ons rapport komt niet door de begrenzing van maximaal 10%, maar door de lage raming van het aantal asielzoekers dat Nederland binnenkomt. Als er meer asielzoekers binnenkomen dan geraamd – en die kans is groot - dan is er meer geld nodig voor de eerstejaarsopvang van asielzoekers en gaat dat ten koste van het verdeelartikel (artikel 5.4) in de begroting van de minister van BHOS. In de cijfers over 2027 en 2028 in figuur 8 in ons rapport (pagina 40) is de grens van maximaal 10% nog niet bereikt. In 2027 gaat het om € 465 miljoen voor Asiel en Migratie ten opzichte van een ODA-budget van € 6,1 miljard. In 2028 om € 337 miljoen ten opzichte van € 5,8 miljard (bron HGIS-nota 2026). Een hogere instroom dan verwacht gaat daarmee ten koste van de ODA-uitgaven van de minister van BHOS totdat de grens van 10% is bereikt. Als de uitgaven aan eerstejaarsopvang hoger zijn dan 10% van het ODA-budget dan zal het meerdere op een andere wijze gefinancierd moeten worden.

Vraag 5
Op pagina 44 wordt geschreven over de keuze om nadrukkelijker in te zetten op het Nederlands belang. Kunt u aangeven of, in uw optiek, inzet op ontwikkelingssamenwerking niet sowieso al in het Nederlands belang is, gelet op het feit dat ondersteunen van de economische ontwikkeling van landen ook markten opent en de Nederlandse export bevordert, voor Nederlandse werkgelegenheid zorgt, enzovoort? En gelet op het feit het in het Nederlands belang is om wereldwijd klimaatverandering in te dammen? Was het beleid van vorige ministers en kabinetten daarmee niet ook al in het Nederlands belang?

Het is niet zo dat inzet op ontwikkelingssamenwerking altijd gaat om het ondersteunen van de economische ontwikkeling van landen en daarmee markten opent en de Nederlandse export bevordert. Vooral (een deel van) artikel 1 ‘Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen’ van de begroting van BHOS richt zich hier primair op. Bij de projecten die uit andere artikelen van de BHOS-begroting bekostigd worden, is hier veelal niet of minder sprake van. Denk hierbij bijvoorbeeld aan noodhulp.
De link tussen ontwikkelingssamenwerking en handel is niet nieuw. Ook vorige kabinetten hebben hierop ingezet. Wat wel nieuw is, is dat alle artikelen nu een wederzijds belang moeten dienen. Naast ‘handel en economie’ kunnen volgens het kabinet ‘veiligheid en stabiliteit in de regio’ en ‘migratie’ ook bijdragen aan wederzijdse belangen.

Vraag 6
Op pagina 44 wordt geschreven over de keuze om nadrukkelijker in te zetten op het Nederlands belang. Kunt u aangeven of, in uw optiek, inzet op ontwikkelingssamenwerking niet sowieso al in het Nederlands belang is, gelet op het feit dat het helpen van landen om zich economisch te ontwikkelen ook markten opent en Nederlandse export bevordert, voor Nederlandse werkgelegenheid zorgt, enzovoort? En gelet op het feit dat het in het Nederlands belang is om wereldwijd klimaatverandering in te dammen? Was het beleid van de vorige ministers en kabinetten daarmee niet ook al in het Nederlands belang?

Zie beantwoording vraag 5.